

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

24. september 2026*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – artikel 1, stk. 2 – begrebet »love eller bindende administrative bestemmelser« – artikel 6 – virkningerne af, at et kontraktvilkår findes urimeligt – opretholdelse af aftalen uden urimelige kontraktvilkår – begrebet »nationale supplerende bestemmelser« – artikel 7, stk. 1 – den nationale rets beføjelse til at afhjælpe virkningerne af ophævelsen af et urimeligt kontraktvilkår – betingelser – flerårig energileveringsaftale, der indeholder urimelige prisændringsvilkår – den erhvervsdrivendes beføjelse til ensidigt at erstatte et urimeligt prisændringsvilkår med et vilkår, der angiveligt er i overensstemmelse med dette direktiv«

I sag C-900/24,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Kammergericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin, Tyskland) ved afgørelse af 10. december 2024, indgået til Domstolen den 27. december 2024, i sagen

SVB – Neues Schweizer Viertel Betriebs + Service GmbH & Co. KG

mod

Glarner Straße 5 GbR,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, C. Lycourgos, og dommerne O. Spineanu-Matei, S. Rodin, N. Piçarra (refererende dommer) og N. Fenger,

generaladvokat: R. Norkus,

justitssekretær: fuldmægtig R. Şereş,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 12. marts 2026,

* Processprog: tysk.

efter at der er afgivet indlæg af:

- SVB – Neues Schweizer Viertel Betriebs + Service GmbH & Co. KG ved Rechtsanwälte H.-J. Hainz, M. Schröder og J. Semmler,
- Glarner Straße 5 GbR ved Rechtsanwalt M. Stelzner,
- den tyske regering ved J. Möller og N. Scheffel, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved P. Kienapfel og E. Schmidt, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem SVB – Neues Schweizer Viertel Betriebs + Service GmbH & Co. KG, en energiforsyningsvirksomhed (herefter »SVB«), og Glarner Straße 5 GbR, et tysk civilretligt selskab (herefter »Glarner«), vedrørende sidstnævntes krav om tilbagebetaling af beløb, som dette selskab med urette havde betalt til SVB i henhold til en energiforsyningsaftale, der indeholder urimelige kontraktvilkår.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 93/13

- 3 I 13. betragtning til direktiv 93/13 er anført følgende:

»[D]et antages, at de love og administrative bestemmelser i medlemsstaterne, som direkte eller indirekte fastsætter vilkårene for forbrugeraftaler, ikke indeholder urimelige kontraktvilkår; det forekommer derfor ikke nødvendigt at lade kontraktvilkår, der afspejler love eller bindende administrative bestemmelser samt bestemmelser i internationale konventioner, som medlemsstaterne eller Fællesskabet er part i, være underlagt bestemmelserne i dette direktiv; udtrykket »love og bindende administrative bestemmelser« [i artikel 1, stk. 2,] omfatter ligeledes de regler, som ifølge lovgivningen gælder mellem de kontraherende parter, når der ikke er aftalt anden ordning.«

4 Dette direktivs artikel 1, stk. 2, har følgende ordlyd:

»Kontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser samt bestemmelser eller principper i internationale konventioner, som medlemsstaterne eller Fællesskabet er part i, bl.a. på transportområdet, er ikke underlagt dette direktivs bestemmelser.«

5 I nævnte direktivs artikel 2, litra b), defineres en »forbruger« som »en fysisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler ikke handler som led i sit erhverv«.

6 Samme direktivs artikel 6, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

7 Artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 bestemmer følgende:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Direktiv 2011/83/EU

8 Følgende fremgår af 13. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder, om ændring af Rådets direktiv 93/13/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 1999/44/EF samt om ophævelse af Rådets direktiv 85/577/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 97/7/EF (EUT 2011, L 304, s. 64):

»[...] F.eks. kan medlemsstaterne beslutte at udvide anvendelsen af reglerne i dette direktiv til fysiske eller juridiske personer, der ikke er forbrugere i dette direktivs forstand, såsom ikke-statslige organisationer, nyetablerede virksomheder eller små og mellemstore virksomheder. [...]«

Tysk ret

Den borgerlige lovbog

9 § 133 i Bürgerliches Gesetzbuch af 18. august 1896 (RGrBl. 1896, s. 195) i den affattelse, der blev offentliggjort den 2. januar 2002 (BGBl. 2002 I, s. 42 og 2909, og 2003 I, s. 738), senest ændret ved artikel 14 i lov af 23. oktober 2024 (BGBl. 2024 I, s. 323) (herefter »den borgerlige lovbog«) har følgende ordlyd:

»Ved fortolkningen af en viljeserklæring skal den reelle vilje undersøges, idet der ikke udelukkende skal lægges vægt på den bogstavelige betydning af erklæringens udtryk.«

10 § 157 i den borgerlige lovbog foreskriver følgende:

»Aftaler skal fortolkes, således som princippet om god tro kræver det, under hensyntagen til sædvanen.«

11 § 306 i den borgerlige lovbog fastsætter følgende:

»1. Hvis almindelige forretningsbetingelser helt eller delvist ikke er blevet en del af aftalen eller er ugyldige, er aftalen gyldig i øvrigt.

2. For så vidt som bestemmelserne ikke er blevet en del af aftalen eller er ugyldige, afhænger aftalens indhold af lovgivningens bestemmelser.

3. Aftalen er ugyldig, såfremt det også under hensyn til den i stk. 2 omhandlede ændring ville være urimeligt bebyrdende for en aftalepart, hvis aftalen blev opretholdt.«

12 Den borgerlige lovbogs § 812, stk. 1, bestemmer følgende:

»Den, som på tredjemands bekostning opnår et gode uden retsgrundlag herfor i kraft af denne tredjemands ydelse eller på anden måde, er forpligtet til at tilbagelevere det.«

13 Den borgerlige lovbogs § 818, stk. 2, har følgende ordlyd:

»Såfremt tilbageleveringen ikke er mulig som følge af det opnåede godes beskaffenhed, eller såfremt modtageren af en anden grund ikke er i stand til at levere det tilbage, skal vedkommende erstatte dets værdi.«

Bekendtgørelsen om almindelige betingelser for fjernvarmeforsyning

14 Følgende fremgår af § 24, stk. 4, i Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Versorgung mit Fernwärme (bekendtgørelse om almindelige betingelser for fjernvarmeforsyning) af 20. juni 1980 (BGBl. I, s. 742), senest ændret ved § 1 i bekendtgørelse af 13. juli 2022 (BGBl. 2022 I, s. 1134):

»Prisændringsvilkår skal være udformet således, at der tages passende hensyn til udviklingen i omkostningerne ved virksomhedens produktion og levering af fjernvarme såvel som forholdene på det enkelte varmemarked. De relevante beregningsfaktorer skal fremgå fuldstændigt og i almindeligt forståelig form af disse vilkår. Ved anvendelsen af prisændringsvilkårene skal procentdelen for den prisfaktor, der dækker brændstofomkostningerne, angives særskilt for den enkelte prisændring.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

15 Den 21. november 2012 indgik Glarner en aftale med SVB, der var i overensstemmelse med en standardmodel, der var udarbejdet af sidstnævnte selskab, om fjernvarmeforsyning, og som indeholdt en prisfastsættelse, der omfattede en leverings-, forbrugs- og målepris. Denne aftale, der havde en minimal løbetid på ti år, indeholdt to særskilte prisændringsvilkår, nemlig et vilkår, der vedrørte leverings- og måleprisen, og et, der vedrørte forbrugsprisen.

16 SVB fakturerede Glarner for varmeforsyningen for perioden 2015-2020 ved hvert år at ændre forbrugsprisen på grundlag af det relevante prisændringsvilkår. I øvrigt ændrede SVB ved skrivelse af 24. april 2019 ensidigt dette vilkår med virkning fra den 1. maj 2019.

17 Glarner betalte SVB de beløb, der fulgte af de fakturaer, der blev udfærdiget på grundlag af det nævnte vilkår, uden at anfægte dem, indtil den 3. juli 2019, hvor Glarner gjorde gældende, at såvel prisændringsvilkårene som det vilkår, der ensidigt erstattede prisændringsvilkåret

vedrørende forbrugsprisen, var ugyldige. Glarner anlagde sag ved Landgericht Berlin (den regionale ret i første instans i Berlin, Tyskland) mod SVB med påstand om tilbagebetaling af de beløb, som Glarner havde betalt for meget for årene 2015-2018, og om, at disse vilkår blev erklæret ugyldige.

- 18 Den 6. november 2020 fastslog denne ret, at prisændringsvilkårene, herunder det vilkår, der fulgte af den ensidige ændring i 2019, var ugyldige, og at fakturaerne derfor skulle have været udarbejdet på grundlag af de priser, der var aftalt i 2012.
- 19 SVB har iværksat appel til prøvelse af denne afgørelse ved Kammergericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin, Tyskland), som er den forelæggende ret. Den nævnte ret fastslog, at det i fjernvarmeforsyningsaftalens § 8, stk. 4, indeholdte prisændringsvilkår vedrørende forbrugsprisen er ugyldigt med den begrundelse, at det ikke opfylder kravet om gennemsigtighed fastsat i § 24, stk. 4, første punktum, i bekendtgørelsen om almindelige betingelser for fjernvarmeforsyning.
- 20 Den forelæggende ret er i tvivl om virkningerne af en sådan konstatering af ugyldighed, henset til artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, og navnlig om den faste praksis ved Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland) er forenelig med disse bestemmelser, idet det følger af denne praksis, at virkningerne af denne konstatering skal afhjælpes ved en supplerende fortolkning af aftalen, således at kunden ikke kan gøre gældende, at prisforhøjelserne ikke har nogen virkning, hvis vedkommende ikke har gjort indsigelse mod prisforhøjelserne inden for en periode på tre år efter modtagelsen af de årlige fakturaer, hvori prisforhøjelsen blev anvendt første gang. Den pris, der er nået, tre år før forbrugerens første indsigelse, i henhold til vilkår, som efterfølgende erklæres ugyldige, træder følgelig endeligt i stedet for den oprindeligt aftalte pris og skal i retlig henseende anses for at være den pris, der blev aftalt mellem parterne ved indgåelsen af denne aftale (herefter »treårsreglen«).
- 21 Den forelæggende ret har for det første præciseret, at det følger af denne retspraksis, at fjernvarmeforsyningsaftalen ikke kan opretholdes uden denne supplerende fortolkning, efter at det er blevet konstateret, at prisændringsvilkåret vedrørende forbrugsprisen er ugyldigt. Denne ret har for det andet præciseret, at nævnte fortolkning er baseret på de almindelige bestemmelser om fortolkning af aftaler i den borgerlige lovbogs §§ 133 og 157, hvorefter det med henblik på fortolkningen af en aftale henholdsvis er vigtigt at undersøge den reelle vilje, idet der ikke udelukkende skal lægges vægt på den bogstavelige betydning af erklæringens udtryk, og at aftaler skal fortolkes, således som princippet om god tro kræver det og under hensyntagen til sædvanen.
- 22 Den forelæggende ret ønsker oplyst for det første, om disse principper om supplerende fortolkning af aftalen udgør »almindelige nationale bestemmelser« som omhandlet i Domstolens praksis, der ikke gør det muligt at afhjælpe virkningerne af, at urimelige kontraktvilkår erklæres ugyldige, eller om de udgør »supplerende bestemmelser i national ret«, der kan afhjælpe disse virkninger, i det tilfælde, hvor det ville have særligt skadelige virkninger for forbrugerens, at aftalen erklæres ugyldig, efter at de heri indeholdte urimelige vilkår er blevet erklæret ugyldige.
- 23 Den nævnte ret er i tvivl om, hvorvidt forbrugerens i det foreliggende tilfælde vil blive udsat for skadelige virkninger, i tilfælde af at fjernvarmeforsyningsaftalen erklæres ugyldig. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at denne forbruger vil være bedre stillet, hvis denne aftale forbliver gyldig uden en anvendelse af »treårsreglen«, idet den har anført, at den vilje, som forbrugerens har givet udtryk for, bør være afgørende med henblik på at fastslå, om der foreligger en skade for den nævnte forbruger.

- 24 For det andet er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt den borgerlige lovbogs § 306, stk. 3, er forenelig med artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, hvis denne § 306, stk. 3, fortolkes således, at ugyldigheden af det urimelige prisændringsvilkår vedrørende forbrugsprisen medfører, at fjernvarmeforsyningsaftalen er ugyldig, såfremt opretholdelsen af denne aftale fører til en urimelig byrde for en af parterne. Ifølge den forelæggende ret kan den nationale rets hensyntagen til situationen for kun én af disse parter, i det foreliggende tilfælde energileverandøren, med henblik på at afgøre, om det retligt set er muligt at opretholde aftalen uden dette urimelige vilkår, ikke være det afgørende kriterium for denne aftales videre skæbne.
- 25 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at energiforsyningsaftalerne, som den i hovedsagen omhandlede aftale henhører under, i modsætning til låneaftalerne fortsat kan gennemføres, i tilfælde af at et urimeligt prisændringsvilkår er ugyldigt, og har tilføjet, at selv uden den supplerende fortolkning, som »treårsreglen« udgør, findes der i tysk ret samtykkebaserede mekanismer for tilpasning af en aftale, som tilgodeser både energileverandørens og forbrugerens interesser.
- 26 For det tredje er nævnte ret i tvivl om, hvorvidt en national bestemmelse, der gør det muligt for en energileverandør ensidigt og uden forbrugerens samtykke at erstatte et prisændringsvilkår, der er erklæret urimeligt, med et nyt gyldigt prisændringsvilkår, er forenelig med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at en sådan regel er i strid med det formål, der forfølges med dette direktivs artikel 7, stk. 1, om at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår til ophør, og at reglen ikke kan kvalificeres som et kontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser som omhandlet i nævnte direktivs artikel 1, stk. 2.
- 27 På denne baggrund har Kammergericht Berlin (den regionale appeldomstol i Berlin) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) Skal artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv [93/13] fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning eller en retspraksis, der er støttet på national lovgivning, og som indebærer, at i tilfælde af flerårige energileveringsaftaler, i forbindelse med hvilke kunden gennem længere tid har accepteret prisforhøjelser uden at gøre indsigelse mod dem og nu også for så vidt angår perioder, der ligger langt tilbage i tiden, gør gældende, at prisforhøjelserne er ugyldige, udfyldes det hul i [aftalen], der er opstået som følge af ugyldigheden eller den ugyldige anvendelse af et pristilpasningsvilkår, som hovedregel ved supplerende fortolkning af aftalen, således at kunden ikke kan gøre gældende, at de prisforhøjelser, der har ført til en højere pris end den oprindeligt aftalte, er ugyldige, hvis vedkommende ikke har gjort indsigelse mod prisforhøjelserne inden for en periode på tre år efter modtagelsen af de årlige fakturaer, hvori prisforhøjelsen blev anvendt første gang?
- 2) Skal artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv [93/13] fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning eller en retspraksis, der er støttet på national lovgivning, og som indebærer, at flerårige energileveringsaftaler, i forbindelse med hvilke kunden gennem længere tid har accepteret prisforhøjelser på grundlag af et prisændringsvilkår, der er ugyldigt eller ikke er blevet gyldigt optaget i aftalen, uden at gøre indsigelse mod dem og nu også for så vidt angår perioder, der ligger langt tilbage i tiden, gør gældende, at prisforhøjelserne er ugyldige, skal anses for ugyldige?

- 3) Skal artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv [93/13] fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning eller en retspraksis, der er støttet på national lovgivning, og som indebærer, at en [energi]forsyningsvirksomhed er berettiget og – såfremt kundens interesse kræver dette – forpligtet til også i løbet af det igangværende forsyningsforhold ensidigt at tilpasse et prisændringsvilkår, som denne virksomhed anvender over for endelige kunder – og som fra aftalens begyndelse har været ugyldigt eller fra et bestemt senere tidspunkt er blevet ugyldigt – med virkning for fremtiden, hvis og i det omfang det herved sikres, at vilkåret herefter er gyldigt?»

Sagens behandling ved Domstolen

- 28 Den 24. februar 2025 sendte Domstolen en anmodning om oplysninger til den forelæggende ret og anmodede denne om at oplyse, om den var af den opfattelse, at Glarner var omfattet af begrebet »forbruger« som omhandlet i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13, og i bekræftende fald præcisere det regelgrundlag og/eller retspraksis, der ligger til grund for denne konklusion.
- 29 I sit svar, der indgik til Domstolen den 6. marts 2025, anførte den forelæggende ret, at Glarner er en »forbruger« som omhandlet i denne artikel 2, litra b), således som gennemført ved den borgerlige lovbogs § 13. Den forelæggende ret præciserede ligeledes, at anerkendelsen af civilretlige selskaber som juridiske personer i retspraksis og i den borgerlige lovbogs § 705, stk. 2, efter ikrafttrædelsen af direktiv 93/13 ikke har bevirket, at disse civilretlige selskaber er blevet frataget den EU-retlige forbrugerbeskyttelse, så snart de handler i ikke-erhvervsmæssigt øjemed.
- 30 Artikel 2, litra b), i direktiv 93/13 definerer begrebet »forbruger« som en fysisk person, der i forbindelse med de af dette direktiv omfattede aftaler ikke handler som led i sit erhverv. Det følger af denne bestemmelse, at to kumulative betingelser skal være opfyldt, for at en person er omfattet af dette begreb, dvs. dels, at den pågældende er en fysisk person, dels at den pågældende ikke handler i erhvervsmæssigt øjemed (jf. i denne retning dom af 2.4.2020, *Condominio di Milano, via Meda*, C-329/19, EU:C:2020:263, præmis 24, og kendelse af 25.2.2026, *Bytové družstvo, C-168/25*, EU:C:2026:136, præmis 36).
- 31 Egenskaben af »forbruger« skal afgøres på grundlag af et funktionelt kriterium, der består i at bedømme, om det pågældende kontraktforhold indgår i aktiviteter, der falder uden for vedkommendes erhverv. Det er således gennem en henvisning til karakteren af de kontraherende parter – om de handler inden for rammerne af deres erhvervsmæssige virksomhed eller ej – at nævnte direktiv definerer de aftaler, det finder anvendelse på (dom af 13.11.2025, *Šilarský, C-197/24*, EU:C:2025:876, præmis 45 og 46 og den deri nævnte retspraksis).
- 32 For at sikre såvel overholdelsen af de mål, som EU-lovgiver forfølger på området for forbrugeraftaler, som sammenhængen i EU-retten skal der i øvrigt tages særligt hensyn til begrebet »forbruger« indeholdt i andre EU-retlige bestemmelser, såsom direktiv 2011/83, der forfølger det samme formål som direktiv 93/13 om at sikre et højt beskyttelsesniveau for forbrugere, og som indeholder en definition af dette begreb, der i vid udstrækning er identisk med definitionen heraf i artikel 2, litra b), i direktiv 93/13. 13. betragtning til direktiv 2011/83 præciserer, at medlemsstaterne bl.a. kan beslutte at udvide anvendelsen af dette direktiv til juridiske eller fysiske personer, der ikke er forbrugere i dette direktivs forstand (jf. i denne retning dom af 2.4.2020, *Condominio di Milano, via Meda*, C-329/19, EU:C:2020:263, præmis 34).

- 33 Det fremgår således af den forelæggende rets svar, der er nævnt i nærværende doms præmis 29, dels, at den tyske lovgivning og retspraksis udvider beskyttelsen i direktiv 93/13 til at omfatte et civilt selskab som Glarner, dels at dette sidstnævnte selskab i tvisten i hovedsagen ikke handler som led i et erhverv. Det skal derfor fastslås, at dette civilretlige selskab kan sidestilles med en »forbruger« som omhandlet i dette direktivs artikel 2, litra b).

De præjudicielle spørgsmål

Det første og det andet spørgsmål

- 34 Med det første og det andet spørgsmål, som skal undersøges samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning eller retspraksis, hvorefter en flerårig energiforsyningsaftale fortsat er bindende for parterne, efter at det er blevet fastslået, at et heri indeholdt urimeligt prisændringsvilkår er ugyldigt, forudsat at denne aftales ordlyd gøres til genstand for en supplerende fortolkning, således at forbrugeren kun kan påberåbe sig ugyldigheden af de prisforhøjelser, der er baseret på dette vilkår, hvis vedkommende har anfægtet dem inden for en frist på tre år regnet fra modtagelsen af den første årlige faktura, der afspejler disse stigninger.
- 35 For det første følger det af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder den pågældende forbruger, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.
- 36 Formålet med denne bestemmelse er at erstatte den formelle balance, som den pågældende aftale indfører mellem medkontrahenternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne, uden at det medfører, at samtlige aftaler, der indeholder urimelige kontraktvilkår, annulleres (jf. i denne retning dom af 23.11.2023, Provident Polska (C-321/22, EU:C:2023:911, præmis 81 og den deri nævnte retspraksis).
- 37 Artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 fastsætter ikke selv kriterierne for muligheden for, at en aftale kan »opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår«, men overlader det til den nationale retsorden at fastslå kriterierne under overholdelse af EU-retten (jf. i denne retning dom af 30.4.2025, AxFina Hungary (Opretholdelse af aftalen), C-630/23, EU:C:2025:302, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).
- 38 I henhold til denne bestemmelse skal en aftale principielt opretholdes uden nogen anden ændring end den, der følger af ophævelsen af urimelige kontraktvilkår, for så vidt som dette i overensstemmelse med reglerne i national ret ved en objektiv tilgang retligt set er muligt. Situationen for en af parterne i denne aftale kan således ikke anses for at være det afgørende kriterium, der afgør aftalens videre skæbne (jf. i denne retning dom af 23.11.2023, Provident Polska, C-321/22, EU:C:2023:911, præmis 81 og 82, og af 30.4.2025, AxFina Hungary (Opretholdelse af aftalen), C-630/23, EU:C:2025:302, præmis 58).
- 39 Den kompetente rets konstatering af, at et kontraktvilkår er urimeligt, skal under alle omstændigheder kunne gøre det muligt at genoprette den retlige situation og de faktiske omstændigheder, som forbrugeren ville have befundet sig i, såfremt et sådant vilkår ikke havde eksisteret. Medmindre fastlæggelsen i henhold til en objektiv tilgang af de konsekvenser, der i

henhold til national ret skal drages af en sådan konstatering, for så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt den aftale, som kontraktvilkåret indgår i, fortsat består, ikke overlader nogen skønsmargen eller fortolkning til den nationale ret, kan denne ikke konkludere, at aftalen er ugyldig, hvis den retlige og faktiske situation, som forbrugeren ville have befundet sig i, såfremt det urimelige vilkår ikke havde eksisteret, kan genetableres, samtidigt med at aftalen opretholdes (jf. i denne retning dom af 23.11.2023, Provident Polska, C-321/22, EU:C:2023:911, præmis 83 og 86 og den deri nævnte retspraksis).

- 40 I situationer, hvor konstateringen af, at det urimelige vilkår er ugyldigt, vil forpligte retten til at annullere aftalen i det hele, hvilket vil have særligt skadelige virkninger for forbrugeren og dermed straffe denne, er artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke til hinder for, at denne ret erstatte et urimeligt vilkår med en supplerende bestemmelse i national ret eller en bestemmelse, der finder anvendelse ved aftale herom mellem aftaleparterne (jf. i denne retning dom af 16.3.2023, M.B. m.fl. (Virkningerne af, at en aftale erklæres ugyldig), C-6/22, EU:C:2023:216, præmis 55 og den deri nævnte retspraksis).
- 41 Denne bestemmelse er imidlertid til hinder for, at huller i en aftale, der følger af ophævelsen af aftalens urimelige vilkår, udfyldes alene ved anvendelse af almindelige bestemmelser i national ret, der ikke har været genstand for en særlig vurdering fra lovgivers side med henblik på at skabe en balance mellem aftaleparternes samlede rettigheder og forpligtelser og som følge heraf ikke er omfattet af formodningen for, at de ikke er urimelige. Dette gælder for almindelige bestemmelser i national ret, der fastsætter, at de virkninger, der udtrykkes i en retshandel, fuldstændiggøres af bl.a. de virkninger, der udspringer af princippet om rimelighed eller af sædvane, og som hverken er supplerende bestemmelser eller bestemmelser, der finder anvendelse ved aftale herom mellem aftaleparterne (jf. i denne retning dom af 16.3.2023, M.B. m.fl. (Virkningerne af, at en aftale erklæres ugyldig), C-6/22, EU:C:2023:216, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis).
- 42 For det andet fremgår det af artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, at forbrugerne i deres nationale lovgivninger skal råde over »egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør«.
- 43 Denne bestemmelse udelukker muligheden for, at nationale retter kan erstatte et vilkår, der er blevet tilsidesat som urimeligt, med en retslig fortolkning. Disse retter er forpligtede til at undlade at anvende et urimeligt kontraktvilkår, således at det ikke binder forbrugeren, men de har ikke kompetence til at ændre vilkårets indhold (jf. i denne retning dom af 8.9.2022, D.B.P. m.fl. (Realkreditlån optaget i udenlandsk valuta), C-80/21 – C-82/21, EU:C:2022:646, præmis 79 og 80).
- 44 Hvis det stod en national retsinstans frit for at ændre indholdet af urimelige vilkår i en aftale, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, ville en sådan mulighed kunne skade gennemførelsen af det langsigtede mål, der er nævnt i artikel 7 i direktiv 93/13. En sådan adgang kunne nemlig bidrage til at ophæve den afskrækkende virkning over for erhvervsdrivende, der opstår ved helt og holdent at undlade at anvende sådanne urimelige vilkår over for forbrugeren, for så vidt som de erhvervsdrivende fortsat ville være fristede til at anvende sådanne vilkår, vel vidende at den pågældende aftale, selv hvis disse vilkår skulle blive erklæret ugyldige, ikke desto mindre ville kunne tilpasses i nødvendigt omfang af den nationale ret, således at deres interesse på denne måde blev sikret (dom af 30.4.2025, AxFin Hungary (Opretholdelse af aftalen), C-630/23, EU:C:2025:302, præmis 57 og den deri nævnte retspraksis).

- 45 I det foreliggende tilfælde fremgår det for det første af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at forbrugeren i henhold til »treårsreglen« ikke kan gøre gældende, at prisforhøjelserne er ugyldige, når han ikke har gjort indsigelse mod dem inden for en periode på tre år efter modtagelsen af de årlige fakturaer, hvori disse prisforhøjelser blev gennemført første gang. Hver prisforhøjelse bliver således endelig virksom for energileverandøren, tre år efter at forbrugeren er blevet underrettet herom ved en opgørelse og ikke har gjort indsigelse herimod. Det fremgår derfor, at anvendelsen af denne regel, i modsætning til de krav, der er nævnt i nærværende doms to foregående præmisser, opretholder virkningerne af prisændringsvilkår, der er erklæret urimelige, til skade for forbrugeren, undtagen i de tre år, der går forud for en sådan indsigelse.
- 46 Hvad for det andet angår opretholdelsen af aftalen uden disse urimelige kontraktvilkår påhviler det den forelæggende ret at afgøre i lyset af den retspraksis, hvortil der er henvist i nærværende doms præmis 38-40, om Bundesgerichtshofs (forbundsdomstol) fortolkning af den borgerlige lovbogs § 306, stk. 3, gør det muligt for den ret, for hvilken sagen er indbragt, at vurdere indvirkningerne af aftalens ugyldighed for parterne i denne aftale, uden at disse indvirkninger i sig selv er afgørende forhold, og bedømme, om der foreligger særligt skadelige virkninger for forbrugeren, i tilfælde af at denne aftale erklæres ugyldig.
- 47 Denne ret skal bl.a. efterprøve, som anført af Kommissionen i retsmødet, om den ret til tilbagebetaling af en del af de af Glarner foretagne betalinger, der er baseret på de tyske bestemmelser om ugrundet berigelse, udelukker sådanne skadelige virkninger for denne forbruger i det tilfælde, hvor den i hovedsagen omhandlede aftale erklæres ugyldig som følge af ugyldigheden af det heri indeholdte prisændringsvilkår.
- 48 For det tredje fremgår det af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol), der er nævnt i nærværende doms præmis 20, er støttet på den borgerlige lovbogs §§ 133 og 157, som fastsætter almindelige bestemmelser om fortolkning af viljeserklæringer og aftaler.
- 49 Med forbehold for den efterprøvelse, som det påhviler den forelæggende ret at foretage, gør disse bestemmelser i det omfang, de kan sidestilles med de almindelige nationale bestemmelser, der er nævnt i nærværende doms præmis 41, det ikke muligt at afhjælpe virkningerne af, at det urimelige prisændringsvilkår i den i hovedsagen omhandlede aftale erklæres ugyldigt.
- 50 Det fremgår ligeledes af anmodningen om præjudiciel afgørelse, den tyske regerings skriftlige indlæg og de synspunkter, der blev givet udtryk for i retsmødet, at hvis forbrugeren underrettes om anvendelsen af retspraksis om supplerende fortolkning af aftalen og konsekvenserne heraf, kan vedkommende hverken modsætte sig denne anvendelse eller nedlægge påstand om, at denne aftale erklæres ugyldig i det hele.
- 51 Med henblik på vurderingen af de konsekvenser for forbrugers situation, som annullationen af aftalen i sin helhed eller ophævelsen af et urimeligt vilkår indebærer, er den vilje, som forbrugeren har udtrykt i denne forbindelse, afgørende ved denne bedømmelse (jf. i denne retning dom af 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, præmis 56).
- 52 Det følger af samtlige ovenstående betragtninger, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning eller retspraksis, hvorefter en flerårig energiforsyningsaftale fortsat er bindende for parterne, efter at det er blevet fastslået, at et heri indeholdt urimeligt prisændringsvilkår er ugyldigt, forudsat at denne aftales ordlyd gøres til genstand for en supplerende fortolkning, således at forbrugeren kun

kan påberåbe sig ugyldigheden af de prisforhøjelser, der er baseret på dette vilkår, hvis vedkommende har anfægtet dem inden for en frist på tre år regnet fra modtagelsen af den første årlige faktura, der afspejler disse stigninger.

Det tredje spørgsmål

- 53 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning eller retspraksis, der fastsætter en mulighed eller forpligtelse for en erhvervsdrivende til ensidigt med virkning for fremtiden at ændre et prisændringsvilkår i en energiforsyningsaftale, der er erklæret ugyldigt, fordi det var urimeligt.
- 54 Det skal indledningsvis afgøres, om den ret til ensidig ændring af et prisændringsvilkår, der er tillagt den erhvervsdrivende, således som SVB og den tyske regering har gjort gældende i deres skriftlige indlæg, afspejler en lov eller bindende administrativ bestemmelse som omhandlet i artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13.
- 55 I henhold til denne bestemmelses ordlyd er kontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser samt bestemmelser eller principper i internationale konventioner, som medlemsstaterne eller Unionen er part i, bl.a. på transportområdet, ikke underlagt dette direktivs bestemmelser.
- 56 Henset til det formål, der forfølges med nævnte direktiv, om at beskytte forbrugerne mod urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, skal dette direktivs artikel 1, stk. 2, fortolkes strengt (jf. i denne retning dom af 12.2.2026, PKO BP (Kritiske benchmark), C-471/24, EU:C:2026:85, præmis 69 og den deri nævnte retspraksis).
- 57 Den i denne bestemmelse indførte udelukkelse er i øvrigt begrundet i den omstændighed, at det som udgangspunkt er legitimt at lægge til grund, at den nationale lovgiver har foretaget en afbalanceret afvejning af alle kontrahenternes rettigheder og forpligtelser, som EU-lovgiver udtrykkeligt har villet bevare. Endvidere er den omstændighed, at der er blevet foretaget en sådan afbalanceret afvejning af den nationale lovgiver, ikke en betingelse for, at den i den nævnte bestemmelse omhandlede udelukkelse finder anvendelse, men en begrundelse for en sådan udelukkelse (jf. i denne retning dom af 30.5.2024, Raiffeisen Bank, C-176/23, EU:C:2024:443, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis).
- 58 For at et kontraktvilkår »afspejler« en lov eller bindende administrativ bestemmelse som omhandlet i artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13, sammenholdt med 13. betragtning hertil, skal dette vilkår derfor gengive det normative indhold af en bindende bestemmelse, der finder anvendelse på den omhandlede aftale, således at det kan betragtes som konkret udtryk for den samme retsnorm, som er omfattet af denne bindende bestemmelse. Dette gælder ikke alene, når kontraktvilkåret ordret svarer til den bindende bestemmelse eller indeholder en udtrykkelig henvisning til denne, men ligeledes når dette vilkår, om end det er udtrykt med en anden ordlyd, materielt set svarer til denne bindende bestemmelse (jf. i denne retning dom af 6.7.2023, First Bank, C-593/22, EU:C:2023:555, præmis 25).
- 59 I det foreliggende tilfælde tilkommer det den forelæggende ret at foretage de nødvendige vurderinger, bl.a. under hensyntagen til arten og den generelle opbygning af samt bestemmelserne i den i hovedsagen omhandlede energiforsyningsaftale samt til den juridiske og faktuelle sammenhæng, som denne aftale indgår i, med henblik på at afgøre, om den ret til

ensidig ændring af det i hovedsagen omhandlede prisændringsvilkår, der er tillagt energileverandøren, som omhandlet i artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13 afspejler artikel 24, stk. 4, i bekendtgørelsen om almindelige betingelser for fjernvarmeforsyning.

- 60 Det fremgår imidlertid for det første af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at denne § 24, stk. 4, der, som anført af SVB og den tyske regering, har karakter af en »bindende administrativ bestemmelse« som omhandlet i dette direktivs artikel 1, stk. 2, indeholder almindelige krav vedrørende de betingelser, som prisændringsvilkår skal opfylde for at tage »passende« hensyn til udviklingen i omkostningerne ved virksomhedens produktion og levering af fjernvarme såvel som forholdene på det enkelte varmemarked. For det andet kræver nævnte § 24, stk. 4, ikke en tilpasning af den aftalte pris, efter at et urimeligt prisændringsvilkår er blevet erklæret ugyldigt.
- 61 Under disse omstændigheder og med forbehold af den efterprøvelse, som det påhviler den forelæggende ret at foretage, synes § 24, stk. 4, i bekendtgørelsen om almindelige betingelser for fjernvarmeforsyning ikke at kunne kvalificeres som en »bindende administrativ bestemmelse« som omhandlet i nævnte direktivs artikel 1, stk. 2.
- 62 Med henblik på at vurdere gyldigheden af et vilkår, der giver den erhvervsdrivende mulighed for ensidigt at ændre energiforsyningsprisen, er det i øvrigt væsentligt at afgøre, om formålet med og retningslinjerne for disse prissvingninger er klart beskrevet i den standardaftale, som forbrugeren har indgået, således at forbrugeren på grundlag af klare og forståelige kriterier kan forudse eventuelle ændringer af nævnte priser. Selv om det nødvendige informationsniveau kan variere afhængigt af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde og de pågældende varer eller tjenesteydelser, kan der principielt ikke kompenseres for en mangel på oplysninger herom inden aftalens indgåelse ved den omstændighed alene, at forbrugerne i aftalens løbetid informeres om ændringer af omkostningerne med et rimeligt varsel og om deres ret til at opsige aftalen, hvis de ikke ønsker at acceptere disse ændringer (jf. i denne retning dom af 21.3.2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, præmis 49 og 51).
- 63 Henset til ovenstående betragtninger skal artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 fortolkes således, at disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning eller retspraksis, der fastsætter en mulighed eller forpligtelse for en energileverandør til ensidigt med virkning for fremtiden at ændre et prisændringsvilkår, der er erklæret ugyldigt, fordi det var urimeligt.

Sagsomkostninger

- 64 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

- 1) Artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler**

skal fortolkes således, at

disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning eller retspraksis, hvorefter en flerårig energiforsyningsaftale fortsat er bindende for parterne, efter at det er blevet fastslået, at et heri indeholdt urimeligt prisændringsvilkår er ugyldigt, forudsat at denne aftales ordlyd gøres til genstand for en supplerende fortolkning, således at forbrugeren kun kan påberåbe sig ugyldigheden af de prisforhøjelser, der er baseret på dette vilkår, hvis vedkommende har anfægtet dem inden for en frist på tre år regnet fra modtagelsen af den første årlige faktura, der afspejler disse stigninger.

2) Artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13

skal fortolkes således, at

disse bestemmelser er til hinder for en national lovgivning eller retspraksis, der fastsætter en mulighed eller forpligtelse for en energileverandør til ensidigt med virkning for fremtiden at ændre et prisændringsvilkår, der er erklæret ugyldigt, fordi det var urimeligt.

Underskrifter